

Жорошова К. А.
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДА МЕДИАЦИЯНЫН ӨНҮГҮҮ
ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Жорошова К. А.
ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕДИАЦИИ В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

Joroshova K. A.
TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF MEDIATION IN THE KYRGYZ REPUBLIC

Аннотация: Бул макала Кыргыз Республикасында медиациянынын өнүгүү тенденциялары жөнүндө жазылган. Талашкан тараптардын кызыкчылыктарын макулдашуу жолу менен жөнгө салууда, адамдын укуктарын жана эркиндиктерин коргоодо медиацияны колдонуу тартышкан тараптардын жеке кызыкчылыктарын сактайт, тараптардын таламдарына жооп берген келишимдерге жетишүүнү камсыз кылат, чыр-чатактарды тынчтык жолу менен чечүү маданиятын өнүктүрөт, коомдук ишенимди бекемдейт. Адистер медиацияны өнүктүрүү үчүн мыйзамдык база, медиаторлордун соттор менен тыгыз байланышта иштөөсү жана медиаторлор жөнүндө эл арасында жетиштүү маалыматтар болуусу, медиация чөйрөсүндө мамлекеттик саясатты түзүү жана ишке ашыруу, медиация маселелери боюнча ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгуу зарыл деп белгилешет. Ошондой эле медиациянын өнүгүшү медиациянынын практикада колдонулуштарына, медиаторлордун кесиптик даярдыгын камсыз кылууга да көз каранды.

Ачкыч сөздөр: медиация чөйрөсү, медиатор, талаш-тартыштар, чыр-чатактар, сот, өнүгүү тенденциясы

Аннотация: В данной статье рассматриваются тенденции развития медиации в Кыргызской Республике. Применение медиации при урегулировании интересов спорящих сторон путем достижения согласия, а также при защите прав и свобод человека позволяет сохранять личные интересы сторон, обеспечивает достижение соглашений, отвечающих их интересам, способствует развитию культуры мирного разрешения конфликтов и укреплению общественного доверия. Специалисты отмечают, что для развития медиации необходимо наличие прочной законодательной базы, тесное взаимодействие медиаторов с судами, достаточная информированность населения о деятельности медиаторов, формирование и реализация государственной политики в сфере медиации, а также разработка нормативных правовых актов по вопросам медиации. Кроме того, развитие медиации зависит от ее практического применения и обеспечения профессиональной подготовки медиаторов.

Ключевые слова: медиации сферасы, медиатор, споры, конфликты, суд, тенденции развития.

Annotation: *This article examines the trends in the development of mediation in the Kyrgyz Republic. The use of mediation in resolving the interests of disputing parties through mutual agreement, as well as in protecting human rights and freedoms, helps preserve the personal interests of the parties, ensures the achievement of agreements that meet their interests, promotes the development of a culture of peaceful conflict resolution, and strengthens public trust. Experts note that the development of mediation requires a solid legal framework, close cooperation between mediators and courts, sufficient public awareness of mediators' activities, the formulation and implementation of state policy in the field of mediation, and the development of regulatory legal acts on mediation issues. In addition, the development of mediation depends on its practical application and on ensuring the professional training of mediators.*

Key words: *mediation field, mediator, disputes, conflicts, court, development trends.*

Кириш сөз. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 61-беренесинин 3-бөлүгүндө “Мамлекет адамдын жана жарандын укуктарын жана эркиндиктерин коргоонун соттон тышкаркы жана сотко чейинки усулдарын, түрлөрүн жана ыкмаларын өнүктүрүүнү камсыз кылат”-деп жазылган [1]. Кыргыз Республикасын 2018-2040 жылдар аралыгында өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясында да бул жобо тастыкталган [4].

2024-жылы Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин №750 токтому менен бекитилген “Кыргыз Республикасында медиацияны 2024-2030-жылдарга өнүктүрүү концепциясы” кабыл алынган [3].

Жогорудагы кабыл алынган мамлекеттик документтерди жетекчиликке алып, Кыргызстанда медиация жана сүйлөшүүлөр борбору, медиация жана укук борбору, талаштарды альтернативдүү чечүүнүн Борбордук Азия борбору, медиациянынын улуттук борбору сыяктуу медиация өкүлдөрү медиация чөйрөсүндөгү проблемаларды чечүүнүн жолдорун аныктап, медиацияны өнүктүрүү концепциясын иштеп чыгышкан. Юстиция министрлиги Кыргызстанда медиацияны өнүктүрүү үчүн жумушчу жол картасын даярдаган.

Материалдар жана ыкмалар. 2023-2026-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги системасын өнүктүрүү” мамлекеттик максаттуу программасынын алкагында сот системасына оорчулукту азайтуу максатында талаш-тартыштарды чечүүнүн сотко чейинки жана соттон тышкаркы формаларын өнүктүрүүгө өзгөчө көңүл бурулууда.

Изилдөөнүн жыйынтыктары. Келечекте медиацияда 20дан ашык иштердин категориялары каралат, медиаторлор бардыгы жеке медиатор болот, медиаторлордун этикасына баш ийет, медиация нотариустан күбөлөндүрүлгөн болсо, медиатордун чечими юридикалык күчө ээ болот.

Кыргызстанда медиацияны өнүктүрүүнүн негизги тенденциялары:

- укуктук мамилелердеги талаш-тартыштарды сотко чейин чечүүдө милдеттүү медиацияны киргизүү жана Кыргыз Республикасында милдеттүү медиаторлор палатасын түзүү;
- медиаторлордун квалификациясын жогорулатуу жана кесиптик адистештирилген окууларын туруктуу планга бекитилген бүт тармактар (баалуулуктар, психология, конфликтология, социология) боюнча окутуу;
- мүлк талаштарына дагы медиацияны колдонуу;
- бизнести жана инвестициялык климатты жакшыртуу;

-медиациялык кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатын жогорулатуу үчүн медиаторлорду адистештирүүнүн милдеттүү талаптарын мыйзамдаштыруу, медиативдик кызмат көрсөтүү стандарттарын иштеп чыгуу жана турмушка ашыруу;

-жарандык, үй-бүлөлүк, эмгектик, укуктук мамилелер ошондой эле, кылмыш-жаза процессуалдык мамилелерден келип чыгуучу талаш-тартыштар боюнча сотко чейинки тартипте талаш-тартыштарды чечүү үчүн милдеттүү чара катары медиацияны киргизүү;

- улуттук жана эл аралык медиация боюнча маалымат компаниясын түзүү;

- натыйжалуу медиация инфраструктурасын түзүү;

- альтернативдүү талаш-тартыштарды чечүү тажрыйбасын киргизүү жана башкалар.

Медиацияны өнүктүрүүнүн азыркы этабында медиаторлорду коммерциялык жана калыбына келтирүүчү медиация жаатында адистештирүүгө өзгөчө көңүл бурулууда.

Бириккен улуттар уюмунун медиация аркылуу эл аралык келишими, Сингапур Конвенциясы коммерциялык чатактарды альтернативдүү чечүүнүн эл аралык келишими, коммерциялык талаштарды медиациянын жардамы менен жөнгө салуучу бүткүл дүйнөлүк эл аралык Конвенция.

Учурда Кыргызстан расмий түрдө Медиация натыйжасында жетишилген эл аралык тынчтык келишимдер жөнүндө БУУнун Сингапур конвенциясына кошулууга даярданууда. Бул дүйнөдөгү биринчи көп тармактуу келишим, коммерциялык талаштарда медиация аркылуу жетишилген тынчтык келишимдерди таануу жана аткаруу боюнча бирдиктүү эрежелерди аныктайт, бизнес жана инвесторлор үчүн түшүнүктүү жана ачык шарттарды түзүп, өлкөнүн укук системасына болгон ишенимди жогорулатат жана эл аралык кызматташтык үчүн жаңы мүмкүнчүлүктөрдү ачат, юридикалык тоскоолдуктарды жоюп, талаш-тартыштарды чечүү процессин жөнөкөйлөтөт жана тездетет. Кыргызстан үчүн улуттук мыйзамдарды эл аралык стандарттарга шайкеш келтирүүгө маанилүү кадам болуп саналат.

Колдонулган адабияттар

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы. Бишкек, 2021
2. КРнын “Медиация жөнүндө” Мыйзамы. Бишкек, 2025.
3. КРнын Министрлер Кабинетинин №750 токтому менен бекитилген “Кыргыз Республикасында медиацияны 2024-2030-жылдарга өнүктүрүү концепциясы”. Бишкек, 2024.
4. Кыргыз Республикасында 2018-2040-жылдар аралыгында Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы. Бишкек, 2018.
5. Сингапурская конвенция о медиации. Нью-Йорк, 2018.

Авторлор жөнүндө маалымат:

Жорошова Канайым Абдыганиевна, Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университети, Кыргыз Республикасы, магистрант 0998732573, Joroshova@gmail.com

Жорошова Канайым Абдыганиевна, Жалал-Абадский государственный университет имени Б.Осмонова, город Жалал-Абад, Кыргызская Республика, магистрант, 0998732573, Joroshova@gmail.com

Joroshova Kanaiym Abdyganyevna, Zhalal-Abad state university named after B.Osmonov, Zhalal-Abad, Kyrgyz Republic, undergraduate student, 0998732573, Joroshova@gmail.com